

Diplomás állatgondozónak vallja magát...

A zalai dombság festői környezetében található Zalaháshágy, a mintegy 470 lelkes kis település. Az erdők – amelyben a fenyő és a tölgyes a jellemző, sok új telepítéssel – által erőteljesen feldarabolt, sok-sok dombból álló, szemet gyönyörködtető vidék mezőgazdasági szempontból már több kívánnivalót hagy maga után, hiszen a talajok hol erősebben, hol gyengébben kilúgozódtak, és sok helyen agyagosak.

A zalaháshágyi határban és környékén jellemzően 6-10 AK-értéket képviselnek. Mégis szeret itt a kukorica, amelynek az agyag vízmeztartó képessége kifejezetten kedvez, ezért ez az egyik szívesen termelt növény erre felé. Annál is inkább, mert a megmaradt állattenyésztés számára a kukorica jól felhasználható ebben a térségben – ahogy korábban is –, kiváltképpen olyan szakember számára, mint az agrármérnök végzettséggel rendelkező **Andor Imre**, aki bikahizlalással és persze növénytermesztéssel igyekszik megteremteni a család boldoguláshoz szükséges anyagiakat... Annyit előre-bocsát, hogy sem sírni, sem panaszkodni nem hajlandó a szakmát illetően, de szívesen beszélget mindenről, ami a gazdálkodással összefügg. – Sok szakmai hibát is elkövetünk az év során, amiért csak magunkat okolhatjuk – mondja –, de csak előre szabad nézni, és tanulni kell a hibákból. Ennek jegyében töltöttük el néhány kellemes órát a család portáján...

Andor Imre egyéni gazdálkodó

Agrármérnöki diplomával

Andor Imre a szomszédos faluból – Vaspörből – származik, nagyon szegény családból. Szülei is mezőgazdasági munkából éltek, édesapjának mindössze száz hónapig volt egy saját lova, aztán azt is be kellett vinnie a közösbe. A tsz-alapítás nagyon lassan ment Zalában, hiszen gyenge adottságú földek mellett az emberek nem nagyon hitték a közös munka sikerét. Végül csak megalakultak a tsz-ek, majd összevontva később öt szomszédos falu határát fogta össze Zalaháshágyon. Keservesen ment a munka, nagy ráfordítással

lehetett csak némi eredményt elérni. Andor Imre általános gimnáziumba járt Körmenten, majd a szövetkezet ösztöndíjasaként Kaposváron végezte, 1979-ben az Állattenyésztési Főiskolát. Később Mosonmagyaróváron folytatta a tanulmányait, további három évig, hogy általános agrármérnök lehessen. Mielőtt a helyi szövetkezetben elkezdte a munkát, még eleget tett a katonai kötelezettségének, majd azt követően megnősült, és akkor került Zalaháshágyra. Tsz-agronómusként 10 évet az állattenyésztésben töltött, húsmarhahizlalással, majd a növénytermesztést bízták rá. Akkoriban szov-

sal –, és 400 db akkumulátoros tojótűk beállításával is próbálkoztak, több-kevesebb sikerrel. A szigetvári konzervgyár volt az uborka felvevője, de aztán lassan az ő piacaik is elvesztek, és a termeltetésnek is leáldozott. Nem maradt más lehetőség tehát, mint a szakma ismeretében az egyéni gazdálkodás megszervezése, a növénytermesztés és a húsmarhatartás összhangjának megteremtése a család számára...

A marhahizlalás lett a fő profil

1989-től gondolta úgy Andor Imre, hogy a család, de főképpen a felesége támogatásával komolyan foglalkozik azzal, amire talán a legjobban ért. Eleinte a kis létszámú saját állomány mellé bérhizlalást is vállaltak, de mindenképpen kamatoztatni szeretne volna azt a tudást, amit még a tsz-időkből a marhatartásban megszerzett. Mára letisztult a folyamat, mert a kiscsoportos hizlalást találták a legjobb módszernek. Nem tisztavérű, homogén az álló-

mat, mert a piacon a magas vérhányadú, keresztezett hízott bika is eladható. Az ilyen borjak beszerzési ára viszont kedvezőbb, és ugyanolyan bánás- és tartásmódban már 14-15 hónapra elérik a leadási súlyt. Persze a kiegyensúlyozott fajtakeresztezés és az egészségi állapot döntően befolyásolja a munka sikerét, ezért csak csoportosan, és nem egyenként, magángazdaktól szerzik be az állományt. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján érdemes 650-700 kg élősúlyra hizlalni az állatokat, annál is inkább, mert a számukra kedvező tartási és takarmányozási körülmények miatt magas – 59,5% – színhúski-

– és 400 db akkumulátoros tojótűk beállításával is próbálkoztak, több-kevesebb sikerrel. A szigetvári konzervgyár volt az uborka felvevője, de aztán lassan az ő piacaik is elvesztek, és a termeltetésnek is leáldozott. Nem maradt más lehetőség tehát, mint a szakma ismeretében az egyéni gazdálkodás megszervezése, a növénytermesztés és a húsmarhatartás összhangjának megteremtése a család számára...

hozatalt tudtak elérni az egyes csoportoknál – mondja a gazda. A marhahús ára már októberben is 3 €/kg volt, és jelenleg is annyi. Természetesen nem mindegy, hogy mennyi az €/Ft árfolyama – 240 Ft vagy 295 Ft –, mert ebből kalkulálják a felvásárlók az átvételi árakat. A termelőnek ebből nagyjából 55-60% jut, ami a mai viszonyok között fenntartja a hizlalási kedvet. Zalacsében működik egy olasz érdekeltségű kft., akik évek óta megbízható partnerek, és felelősen végzik a felvásárlást. Emellett pedig ha kell, bérhizlalási konstrukciót kínálva tudnak és akarnak is segítséget nyújtani esetenként a rászoruló gazdáknak.

Az átlagosan 8-10 hetes és 130 kg-os bikaborjak bekerülési értéke ma mintegy 100.000 Ft/db, ami azt jelenti, hogy az induló költségek eleve magasak. A fent említett 14-15 hónapos hizlalási idő elérése nagyon szép szakmai eredménynek mondható, de egyes egyedek már 13 hónapos korban is eléri a 650 kg-os élősúlyt.

Saját takarmánnyal

A marhahizlalás alfaját és omegáját, a jó alapanyag mellett, a kiváló, stresszmentes tartási körülmények és a minőségi takarmányozás jelenti. Ez utóbbi szintén árfolyamfüggő, mert a fehérjét szójadara formájában muszáj megvásárolni. Ennek ára pedig az utolsó három hónapban 10.300 Ft/100 kg volt, és emellé jön még a Sano premix beszerzési költsége; ez utóbbi készítményt találta Andor Imre szakmai szemmel és egy alapos gazda takarékoságával megítélve, ár-érték arányban a legalkalmasabbnak az állatok számára. A keverés viszont már odahaza történik, mert a 70-80 tonna abraktakarmány minőségéért szereti maga vállalni a felelősséget. A takarmány minősége, beltartalma állandó kell, hogy legyen, és ehhez a saját darálás is hozzájárul.

A termelő hozzáértése, odafigyelése olyan, hogy az állatok szeméből képes kiolvasni; mire van pontosan szükségük, elégedettek-e a takarmányozással. Nyitott könyv előtte az állomány; a betegséget és a jó közérzetet egyaránt nagy biztonsággal meglátja. Ennek eredménye minden évben a 24-25 db-os kibocsátás, és ugyanannyi a következő generáció hizlalása, illetve beállítása. A három-négyhavonta történő értékesítés után tehát már be is állítják a követ-

Az idősebb csoport hizóbikái

kező 5-6 állatból álló csoportot. Jól gondolt hizlalási forgó ez, ami folyamatos alapanyag-beszerzést és komoly takarmányozási menetrendet ír elő.

A növénytermesztés is fontos

50 ha szántó – ebből 20 ha saját, a többi bérlemény –, 5 ha telepített gyep és 6 ha erdő képezi ma a saját gazdaságot. Emellett egy nagyobb erdőterületnek is megbízott kezelője, ahol a tulajdonostársak közös akaratából lehet értelmes szakmai munkát végezni. A vetésterületet őszi kalászos, tavaszi kalászos és kukorica alkotja, amiből kiderül, hogy az állattenyésztés kiszolgálása a cél. Ez kiválóan működik is, mert különösen a kukorica szereti az enyhén agyagos földeket, hiszen éppen ezek képesek vizet tárolni a növény számára, amikor másutt az aszály miatt termésveszteség keletkezik. Éppen ezért nem ritka a májusi morzsoltban számolt 10 t/ha-os kukoricatermés, de a kalászosok is kitesznek magukért különösen ott, ahol vastagabb a termőréteg. Minden erő- és munkagép rendelkezésre áll az alapművelésekhez, még ha nem is az utolsó technika szerint, kivéve a kombájn, amelyet bérmunkában vesznek igénybe. A gyepterülethez megfelelő szénabetakarító gépsort vásároltak, amelyben kasza, rendezelő és egy fixkamrás Krone körbálázó van. Így a szalastakarmány-igény – nagy odafigyelés és gondos munka mellett – kielégíthető egész évben. Ha a szemes termés több a szükségesnél, akkor a felesleg

piacra megy. Ebből is van bevétel, ami a végelszámolásnál sokat jelent a családi büdzsében. A föld jelentős része már – ilyen-olyan módszerrel – külföldiek kezén van errefelé, bár soha nem tudott kialakulni a zalai dombok között jelentősebb birtok. Jellemzően a 10 ha nagyságrendű földek forgalma dominált korábban is, ma pedig már csak egy-két ha adásvétele jelenti a földforgalmat. A föld ára – tekintve az alacsony Ak-értékeket – országos összehasonulásban nem magas, mert ma is 200-400.000 Ft/ha között mozog. Persze indokolt esetben és bizonyos érdekek mentén e fölé is mehet, de összességében nem nagy a földpiac ebben a régióban.

A gépesítés még éppen megfelelő

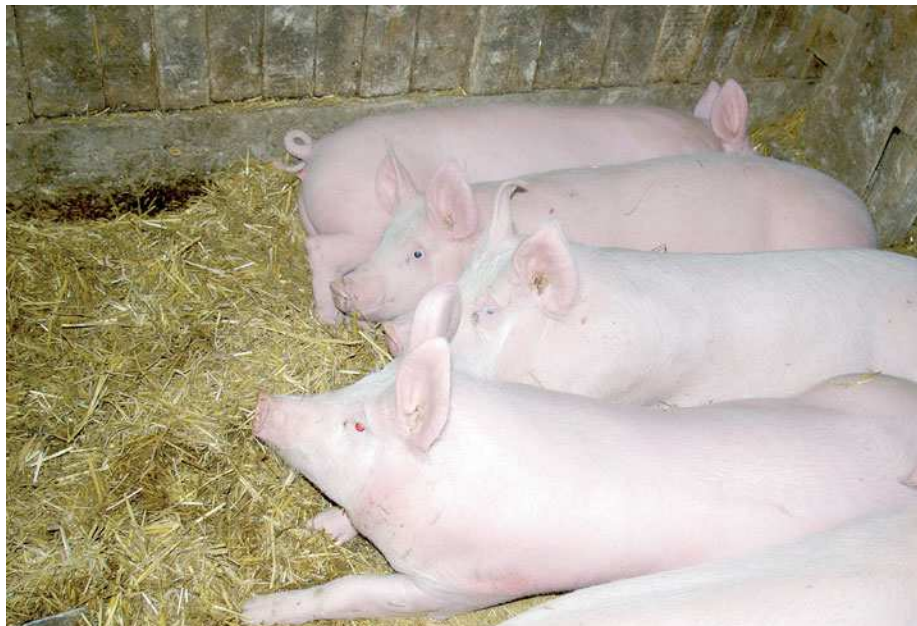
A gazdasági épületeket 1996-97-ben építették, a termelési célnak megfelelően, vagyis úgy, hogy a vetőmagnak, a terménynek is jutott itt hely, miközben a szalastakarmány is tető alatt van.

Andorék udvarában „örök ittlétre való jogosultsággal” rendelkezik egy MTZ-552 típusú traktor, amely éppen húsz esztendő, és azóta folyamatosan szerepet kap a termelési feladatok elvégzésében. Mellette a közelmúltban vásárolt New Holland 110 Le-s változata áll, amely a nehéz munkákat hivatott ellátni, a talajmunkagépek pedig éppen megfelelőek az alapmunkák elvégzésé-

(folytatás a 60. oldalon)

(folytatás az 58. oldalról)

hez. Persze a mai világban, amikor évente jelennek meg jobbnál jobb gépek, aligha lehet elégedett bárki is a gépesítésével. Ennek egyik oka, hogy a mezőgazdaság jövedelemtermelő képessége és a géparak között jelentős szakadék tátong, amelyet az alkalmi géptámogatások nem nagyon tudnak áthidalni. Marad tehát a megalkuvás, a többször és nem mindig gazdaságosan elvégzett munkamenetek. A szálaskarmány gépsorról pedig – amely nélkül a marhahizlalás aligha boldogulna – pedig fent már tettünk említést. Tény, hogy a gazdaság méretéhez képest lehetne korszerűbb a géppark, de a meglévő eszközök költségeinek kitermelése is komoly erőfeszítéseket követelt meg tőlünk – mondja Andor Imre, aki minden esetben megemlíti felesége szerepét is, hiszen közösen hányják-vetik meg a teendőket. Minden döntést alaposan előkészítenek, és mindent megterveznek, aminek eredményeként a gazdaság megfelelően működik. Más szerveződésekbe, mint tész/bész, nem léptek be, mert ahhoz kicsi a terület, kevés a termés, és ami van, azt is zömmel „bőrbe kötik”. A hitelből történő gazdálkodás is kissé idegen számukra, ők inkább kisebb gazdaságot működtetnek, de nem szívesen köteleznék el magukat. Szeretik, ha csak magukra vannak utalva; ha hibákat követnek el, azt elismerik, és megpróbálják korrigálni a tévedéseket. Nem mutogatnak és nem is mutogathatnak senkire, hiszen önértően, saját döntéseik alapján

Sertések híznak, saját szükségletre

gazdálkodnak. Mindez viszonylagos nyugalmat nyújt Andoréknek a munkák során. Nagy segítség számukra a földalapú támogatás – még ha ez kevesebb is, mint az EU több országában – és a hizómarhákra kapott mintegy 33-34.000 Ft/állat támogatás. Sokan elégedetlenek ezekkel az összegekkel, de Andor Imre nagyon megbecsüli az így kapott pénzt, hiszen bármikor utalják is ezt, mindig jókor érkezik, és van helye.

Fejlődik a falu, de gazdák és állatok nélkül

Andor Imre a beszélgetés során többször is hangsúlyozta a család szerepét a gazdálkodásban, de különösen

a feleségével való egyetértést és közös munkát emelte ki. Zalaháshágyi otthonuk folytatása a gazdasági udvar, ahol példás rend uralkodik. Kevéske kis géptámogatással vásároltak erőgépet, azon kívül a gazdasági épületek java részét saját erőből épültek. A takarmánykeverő helyiség után az istállók, a terménytároló és a gépszín funkcionális egységet alkot, és éppen kiszolgálja azt a tevékenységet, amelyet folytatnak, és aminek a méreteit nem is kívánják megnövelni. Mindhárom fiuk már pályára állt – de egyikük sem választotta a mezőgazdasági hivatást. A legidősebb villamosmérnök, a középső közigazdász, a legkisebb pedig informatikus hallgató. A két nagyobbik még otthon lakik, ezért amikor csak tehetik, és idejük is engedi, a fizikai munkából is kivesszik a részüket, jóllehet – kellő humorral – az istállót fitness-centerként aposztrofálják. A talicska a kondigép, a villa, a vödör, a lapát és a seprő a súlyzó, a gumicsizma pedig a mezőgazdasági tornacipő. Így persze, iróniával átszöve, egészen más a munka megítélése, a segítség pedig mindig jól jön a család portáján. Egyébként pedig a bikák mellett tíz malac is meghízik, évi kétszeri vágást biztosítva, ezzel fedezve a család élelmiszer-szükségletének egy részét. Andor Imre itt figyelmeztet arra, hogy a parasztember az életében azért nem mondhat és nem is mond le minden jóról. A disznóvágás, a borfejtés és a legalizált pálinkafőzés valamelyike csak maradjon meg, ha már mindhárommal úgyszem lehet egyszerre foglalkozni.

A gazdasági udvar hátsó fertálya

Sőt, Zalaháshágyon már csak hagyományőrzési céllal is rendeznek közös disznóvágást és feldolgozást, majd pedig fogyasztást. Jelképes, de nagyon fontos dolog ez – mondja Andor Imre –, mert sok család bizony már nem rendezheti meg magának ezt a jeles eseményt.

A szakma és a gazdálkodás élvezete mellett azért jut idő az állatlélektan, az etológiai ismeretek alkalmazására, az állatjóléti viszonyok folyamatos javítására a saját gazdaságában. A gazda diplomás állatgondozónak vallja magát, ugyanakkor nagyon szereti és magas szinten műveli a húsmarhatartást, illetve a tenyésztési ismereteit is mindig kihasználja. Érzik ezt az állatok is, jóllehet mindig tudatosítani kell bennük, hogy „ki a főnök” a csoportban, egy pillanatra sem érezhetik azt, hogy szabad gorombáskodni, a gazdát

felöklelni, stb. A kiegyensúlyozott tartási körülményeket az állatok meghálálják, élvezik a komfortot, amit a súlygyarapodási eredmények is bizonyítanak. Andor Imre elégedett mezőgazdász és elégedett családfő is egyben. A Zala megyei településen, Zalaháshágyban mondhatni, egyre jobban érzi magát, mert látja a település fejlődését. Az utóbbi közel két évtizedben sok minden történt: bevezették a vizet, a gázt, a telefont, már csak a csatornázás hiányzik a teljes komforthoz. Persze az, mint tanult mezőgazdászt, mégis bántja, hogy a faluból eltűntek az állatok; a földek egy része lassan külföldiek kezébe kerül; a régi paraszti életforma teljesen visszaszorul, miközben a vidék lakosság-megtartó képessége egyre romlik. Kár; hogy ez így alakul...

Nagy Zoltán